

УДК 378.147:811.161.2

БЕРЕЗА Людмила Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови та загального мовознавства, Черкаський державний технологічний університет
e-mail: abtschinez@ukr.net

ІВАНЧЕНКО Людмила Іванівна,

викладач кафедри української мови та загального мовознавства,
Черкаський державний технологічний університет
e-mail: iva1973@ukr.net

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ ВНЗ**

Розкривається поняття дистанційної освіти. Аналізуються показники оцінки якості впровадження дистанційного навчання. Окреслено переваги й недоліки цієї форми навчання. Наголошується, що вивчення української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах України нині є винятково актуальним і вкрай необхідним. Аналізується досвід впровадження дистанційної форми навчання в Черкаському державному технологічному університеті.

Ключові слова: дистанційна освіта; дистанційне навчання; освітня технологія.

Постановка проблеми. В умовах реформування освіти з метою підвищення та вдосконалення ефективності освітнього процесу активно розробляється концепція дистанційної освіти. Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, однією з необхідних умов удосконалення освітнього простору вважається створення систем дистанційної освіти та забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів [1].

Підготовка майбутнього фахівця в сучасному інформаційному суспільстві, на наш погляд, повинна відбуватися шляхом інформатизації освіти. Серед найбільш ефективних сучасних технологій, що є базою для нового навчального середовища у вищій школі, визначаємо технології дистанційного навчання. Реалізація такого навчання передбачає застосування спеціальних педагогічних технологій дистанційного навчання, що ґрунтуються на компетентнісному та особистісно орієнтованому підходах в освіті і використовують сучасні методи навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо теоретичних і практичних аспектів дистанційного навчання розкривали як вітчизняні, так і закордонні науковці, як-от: J. E. Adams, F. Bodendorf, G. Норре, Є. Полат, В. Осадчий, Є. Долинський, Т. Костунець В. Вежбіцький, М. Жалдак, О. Колгатін,

Ю. Триус, І. Герасименко та ін. Дослідники дають визначення дистанційного навчання, визначають переваги й недоліки цієї форми навчання. У роботах Н. Тверезовської та Б. Шуневича обґрунтовано доцільність та можливість використання технологій дистанційного навчання як у вищій, так і в середній школах. Проте проблема його впровадження в технічних ВНЗ донині залишається актуальною.

Мета статті полягає в тому, щоб визначити сутність поняття «дистанційне навчання», з'ясувати його місце та роль у процесі навчання української мови, а також дослідити особливості такого навчання в технічному вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційне навчання – сучасна форма освіти, в якій інтегровані елементи всіх видів навчання (денного, заочного, вечірнього) на основі використання новітніх комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Дистанційне навчання передбачає використання різних способів презентації навчального матеріалу та застосування різнотипних комп'ютерних програм.

Науковці зазначають, що основним завданням застосування технологій дистанційного навчання у вищих навчальних закладах є створення найбільш сприятливих умов для здобувачів вищої освіти та підвищенні їхньої кваліфікації шляхом упровадження в навчальний процес інноваційних інформаційно-комунікаційних та педагогічних технологій [2]. Реалізація таких умов можлива за розробки концепції діяльності ВНЗ у сфері дистанційного навчання, що ґрунтується на поступовому переході від стаціонарного надання освітніх послуг із окремих дисциплін до створення дистанційних курсів відповідно до кожної навчальної дисципліни та змішаного навчання за напрямками підготовки до запровадження цілісної дистанційної форми навчання.

Проте така освітня необхідність супроводжується низкою суперечностей, вирішення яких зумовлює актуальність досліджуваної теми [2].

Відповідно до Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту" в Черкаському державному технологічному університеті розроблено Положення про дистанційну освіту, затверджене ректором ЧДТУ 19.01.2012, Положення про Центр дистанційної освіти ЧДТУ, затверджене ректором ЧДТУ 19.01.2012.

На базі Черкаського державного технологічного університету розроблено та впроваджено сайт Центру дистанційної освіти та доуніверситетської підготовки зазначеного університету (ЧДТУ) та «Положення про атестацію електронного навчального курсу для заочної (дистанційної) форми навчання в Черкаському державному технологічному університеті» [3].

Було розроблено загальну структуру організації навчального процесу ВНЗ відповідно до галузей, напрямів підготовки та спеціальностей, яка реалізована у вигляді шаблону в системі Moodle і може буде використана як «прототип для розгортання системи підтримки дистанційного навчання конкретного ВНЗ» [2]. Це сприяло здійсненню підготовки 120 викладачів Черкаського державного технологічного університету до використання технологій дистанційного навчання шляхом розробки та запровадження авторського електронного навчального курсу «Основи дистанційного навчання».

Нині проблему дистанційної освіти розробляють багато ВНЗ України.

У Черкаському державному технологічному університеті створено всі необхідні умови для його впровадження. Створено електронний курс дистанційного навчання з української мови зі спеціальності «122 – комп'ютерні науки». Наповненість цього курсу: лекції, плани практичних, тестові завдання, анотація, глосарій, матеріали для видачі студентам, навчальна програма, робоча програма, питання до заліку (іспиту), теми контрольних робіт, теми для самостійної роботи, матеріали для самостійної роботи студентів, модульний тест та перелік навчально-методичної, наукової фахової літератури, художніх творів, періодичних видань, електронних ресурсів, що можуть бути використані для навчання з дисципліни та не були наведені в робочій програмі дисципліни (за необхідністю).

Варто зазначити, що факт необхідності дистанційного навчання беззаперечний, оскільки нині суспільство потре-

бує якісних змін в освіті відповідно до вимог сучасності. Якість впровадження та застосування дистанційної освіти можна оцінювати за допомогою таких основних показників [4]:

- доступність (можливість дистанційного навчання для всіх верств населення: військовослужбовців, держслужбовців, бізнесменів та ін.);
- зручність (суб'єктивний вибір місця і часу навчання);
- оперативність (економія часу на засвоєння матеріалу);
- програмне забезпечення (комплексне застосування програм, on-line відеолекції);
- технологічність (можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів);
- демократичність (викладач виконує роль консультанта, надає посильну допомогу, корегує роботу студента);
- відсутність вікового цензу (люди, що мають першу / основну освіту мають можливість підвищувати свою кваліфікацію або розширювати свої професійні можливості).

Зазначені вище показники, на нашу думку, належать до ефективних факторів впровадження дистанційно освіти. Загальновідомо, що навчальні заклади дистанційного типу широко розповсюджені в європейських країнах. Зауважимо, що на Заході ця форма набула значної популярності з огляду на її ефективність та економічні показники [5].

На наш погляд, заочне навчання мови – складний і неоднозначний процес, оскільки вивчення будь-якої мови включає різні види мовленнєвої діяльності: говоріння, письмо, аудіювання, читання, тому, вважаємо, що дистанційне навчання не може повністю замінити стаціонарну форму, проте його можна використовувати як один із різновидів роботи студентів. Складно формувати мовленнєві навички за відсутності другого суб'єкта комунікації.

Суб'єктом дистанційного навчання є студент, який чітко знає мету і активно працює над її виконанням. Провідною ідеєю цього навчання є самостійність. Передбачається вміння студентів працювати самостійно над теоретичним матеріалом, виконувати домашні й контрольні завдання, що вимагає високої мотивації навчання, самодисципліни, самовдосконалення умінь та навичок, їх коригування. Проте нині середня школа лише

починає формувати ці вміння, що є значним недоліком для дистанційного навчання. До недоліків відносимо також такі:

- відсутність навичок роботи з інформаційними технологіями викладачів мовних спеціальностей, з одного боку, та високий рівень цих умінь у студентів, з іншого боку, призводить до односторонності навчального процесу, так би мовити, навчального дисонансу;

- відсутність чіткого керівництва викладача, що нині є необхідним для вивчення базових дисциплін;

- деякі види робіт з української мови не можливі без двосторонньої комунікації;

- відсутність гарантії, що студент навчається самостійно (вирішенням проблеми є контроль в режимі on-line);

- слабе технічне забезпечення не дозволяє повноцінно забезпечити організацію навчального процесу за всіма видами навчальної діяльності та педагогічного спілкування;

- незахищеність авторських прав;
- невирішеність фінансових питань, що стосуються дистанційної освіти;

- неналагодженість процесу надання викладацьких послуг.

Вивчення української мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах України нині є винятково актуальним і вкрай необхідним. Це питання стосується підготовки нових фахівців. Для розбудови вищої школи, підготовки кваліфікованих кадрів необхідно опанування студентами українською мовою в різних сферах, насамперед, у професійній.

Знання сучасної української літературної мови є вимогою сучасності, життєвою необхідністю для кожного, хто бере участь у службово-виробничих стосунках. Метою навчання є вироблення нових умінь і навичок студентів з урахуванням обраного фаху і забезпечення лінгвістичної освіти.

Завдання курсу:

- засвоїти особливості ділового стилю у зіставленні з іншими стилями сучасної української мови;

- дати студентам чіткі відомості про нормативність української літературної мови; виробити в них практичні навички писемної ділової мови; забезпечити засвоєння мовних норм ділових паперів;

- виробити практичні навички правильного використання різноманітних

мовних засобів залежно від сфери й мети висловлювання;

- навчити складати різні види ділових паперів та працювати з науковими й іншими текстами.

Завданням викладачів мови є забезпечення якісного виконання поставлених цілей. Вважається, що дистанційне навчання значно звужує можливості освітніх послуг. Проте дозволимо собі не погодитися з цією думкою, оскільки технічні можливості дистанційної освіти достатньо широкі. Для ефективного забезпечення надання цієї освітньої послуги необхідно здійснити відповідне навчання викладачів у галузі комп'ютерних технологій.

Перспективи подальших розвідок.

Подальше дослідження розглянутої теми вбачаємо в наповненні електронного курсу «Українська мова за професійним спрямуванням», у його апробації та корегуванні відповідно до очікуваного результату технологій дистанційного навчання.

Висновки. Попри деякі негативні сторони впровадження дистанційного навчання, висловлюємо впевненість, що така освітня форма має місце в системі сучасної освіти за умов адаптації до українських умов навчання. Створення в університеті освітнього середовища дистанційного навчання є, на наш погляд, одним із найбільш оптимальних шляхів підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
2. Герасименко І. Методика використання технологій дистанційного навчання в підготовці бакалаврів комп'ютерних наук: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.10. Київ, 2014. 22 с.
3. Садовий А.І., Триус Ю.В., Герасименко І.В. Положення про атестацію електронного навчального курсу для заочної (дистанційної) форми навчання в Черкаському державному технологічному університеті. Черкаси: ЧДТУ. 2013. 40 с.
4. Веремчук А. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у ВНЗ. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 7. С. 319–325.
5. Москаль Ю. Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти. *Психологія і суспільство*. 2008. № 3. С. 116–122.

References

1. About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021: Decree of the President of Ukraine No. 344/2013 dated June 25, 2013. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

2. Gerasimenko, I. (2014). Methodology of using distance learning technologies in preparation of bachelor's degree in computer science. (Ph.D dissertation). Thesis. Kyiv, 22 p.
3. Sadovy, A., Trius Yu. & Gerasimenko I. (2013). Regulations on certification of the electronic training course for correspondence (distance) education at the Cherkasy State Technological University, Cherkassy, 40 p.
4. Veremchuk, A. (2012). Problems and Perspectives of Distance Learning in Higher Educational Institutions. *Problems of preparing a modern teacher*. 7. 319–325.
5. Moskal, Yu, (2008). World tendencies of development of distance and distance higher education. *Psychology and Society*. 3. 116–122.

BEREZA Liudmyla,

Ph.D in Pedagogy, Lecturer of the Ukrainian language and General Linguistics Department, Cherkasy State Technological University
e-mail: abtschinez@ukr.net

IVANCHENKO Liudmyla,

Lecturer of the Ukrainian language and General Linguistics Department, Cherkasy State Technological University
e-mail: iva1973@ukr.net

PROBLEMS OF REMOTE STUDY IMPLEMENTATION IN UKRAINIAN LANGUAGE IN TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Abstract. Introduction. The concept of distance education is revealed. The indicators of quality assessment of the implementation of distance learning are analyzed. The advantages and disadvantages of this form of training are outlined. It is noted that the studying of the Ukrainian language professionally in higher educational institutions of Ukraine is now extremely relevant and extremely necessary.

Research methods. Theoretical and methodological, terminological and system analysis of the implementation of distance learning research methods were used.

The purpose of the paper is to determine the essence of the concept of "distance learning", to find out

its place and role in the process of learning the Ukrainian language, as well as to study the features of such training in a technical higher education institution.

The originality of the paper is a thorough analysis of the problem of the development and implementation of distance learning in higher education institutions and the analysis of the state of implementation of this educational form at Cherkasy State Technological University. A number of contradictions and ways of their solution are outlined. The clear perspectives for further research are proposed.

The subject of distance learning is a student who clearly knows the purpose and is actively working on its implementation. The leading idea of this study is self-sufficiency. The students' ability to work independently over the theoretical material, to perform home and control tasks, which requires high motivation for learning, self-discipline, self-improvement of skills and their correction is envisaged.

According to the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period up to 2021, one of the prerequisites for improving the educational space is the creation of systems of distance education and access to world information resources.

Results. The analysis of domestic and foreign scientific research devoted to the study of the problem of distance education in Ukraine and abroad is carried out. It was concluded that distance learning cannot completely replace the day-time study, but it can be used as one of the varieties of student work.

The experience of introducing a distance learning form at the Cherkasy State Technological University is analyzed.

Conclusion. Currently, distance learning cannot completely replace the day-time study, but it can be used as one of the varieties of student work.

Despite some of the negative aspects of the introduction of distance learning, we express confidence that such an educational form can take place in the system of modern conditions of education in Ukraine.

Key words: distance education; distance education; educational technology.

Одержано редакцією 30.03.2018
Прийнято до публікації 12.04.2018